

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ
จังหวัดขอนแก่น

The People's Participation in Setting up The Development Plan
of Wanghinlad Tambon Administration Organization
,Chumphae District,Khon Kaen Province.

สุเมธ พลังภูเขียว และเพ็ญณี แนนรท
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย พบว่า จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 376 คน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.53 ส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.96 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.57 อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 57.98 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.93 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับน้อย ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้

ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด
อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : กระบวนการมีส่วนร่วม, แผนพัฒนาตำบล, ประชาชน

Abstract

This research aims to: 1) Study people's participation in setting up the development plan of Tambon Admonistration Organization, Chomphae district in Khon Kaen province, and 2) to compare people's participation in the development plan of Tambon Administration Organization classified by gender, age, level of education, occupation, and monthly income. The sample group was 376 people who were eighteen years old and older who live in Wang Hinlad sub-district, Chumpae district in Khon Kaen province. Research instruments included a set of questionnaire.

The data was analyzed for frequency and percentage. The findings showed that among 376 samples, 50.53% of them were females with 40.96% of 50 years old of age and older. It was found that 59.57% were elementary school graduates, 57.98% were farmers and 52.93% earned 5,000-10,000 baht income per month. The overall situation of participation in the development plan of Wang Hinlad Tambon Administration Organization was at low level. When considering in each aspect, it was showed that participation in planning and decision making , and proceed as planned were at high level. The aspect of evaluation and following up were at low level. When comparing levels of participation it was found that the people with different genders, ages, occupations, educational levels, and income levels had no differences in their levels of participation.

Key words : Participatory Processes, District Development Plan, Population

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา โดยได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น (กรมการปกครอง, 2543) ซึ่งได้กำหนดกรอบความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่ของตนเอง

ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในอดีต ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้นมีสมาชิกสภาท้องถิ่น มีคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว (ทงนศักดิ์, คุ่มไชนะ, 2540) ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ก็พบว่าไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้ไม่มากนัก จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชน ส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเอง ประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง (สมบุญรสสุสาราญ, 2545)

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น (กระทรวงมหาดไทย, 2548) จากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อ พ.ศ.2538 เป็นอีกองค์กรที่ต้องจัดทำแผนพัฒนาตำบล ที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา (เกศินี พรหมตัน, 2550) ซึ่งเท่าที่ผ่านมาจะเห็นว่าประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนาอย่างเต็มที่และเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามภูมิหลังของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปร ดังนี้ 1) ตัวแปรอิสระ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพและ รายได้ต่อเดือน 2) ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล
2. ขอบเขตประชากร ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,270 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 6,270 คน (ประกาศผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร Yamane โดยได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพระดับการศึกษา และรายได้ จำนวน 5 ข้อ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการสอบถามประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลในขั้นตอนต่างๆ ตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ ตามแบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในพื้นที่จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในพื้นที่ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ศึกษาค้นคว้าส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วย จำนวน 3 คน และได้ประชุมชี้แจงและอธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับผู้ช่วย เพื่อให้ทราบรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ช่วย เตรียมแบบสอบถาม เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 376 คน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

5. ขั้นตอนการออกเก็บข้อมูลภาคสนามและขอรับแบบสอบถาม ผู้ศึกษาค้นคว้าหรือผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยนำแบบสอบถามไปพบประชาชนเพื่อให้ตอบแบบสอบถามตามข้อคำถามในแบบสอบถามแล้วรอรับคืนทันทีเมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จ

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน จำนวน 376 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

1. **จำแนกตามภูมิหลังของประชาชน** การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ของประชาชน

ตำบลวังหินลาด จำแนกตามภูมิหลังของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีความแตกต่างกัน ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีจำนวนใกล้เคียงกัน

2.วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการติดตามและประเมินผล และการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในลักษณะอื่นๆ จากคำถามทั้ง 30 ข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อันดับแรก คือ ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1) **ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ** ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้เสนอปัญหาความต้องการของตนเองที่มีต่อชุมชนได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของอบต. ซึ่งจะส่งผลให้แผนพัฒนาตำบลเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2) **ด้านการดำเนินการ** ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในภาคประชาชน โดยการแต่งตั้งให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งคัดเลือกประชาชนจากทุกกลุ่มอาชีพ กลุ่มรายได้ กลุ่มอายุ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมทุกกลุ่มบุคคล ถือเป็นสร้างเครือข่ายในการดำเนินการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เพิ่มมากขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญ ประโยชน์ของแผนพัฒนาตำบล รวมถึงขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแก่ประชาชน

3) **ด้านการติดตามและประเมินผล** องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาตำบล มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตลอดจนการจัดทำบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม

หลักความคุ้มค่า มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบการติดตามและประเมินผลที่มาจากภาคประชาชนและหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการกำหนดแนวทาง วิธีการที่จะติดตามและประเมินผล และมีการกำหนดระยะเวลาหรือช่วงเวลาในการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนและเหมาะสมกับพื้นที่ และที่สำคัญต้องมีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลให้ผู้บริหารและประชาชนทราบ เพื่อปรับปรุง และแก้ไข ในส่วนที่บกพร่องซึ่งจะส่งผลให้แผนพัฒนาตำบลเป็นเครื่องมือในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และทั่วประเทศเพื่อให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่แท้จริง
- 2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนากับตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะคิดของประชาชนที่มีต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล
- 4) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้นและมีระบบขั้นตอนเน้นวิชาการที่ชัดเจน
- 5) ควรศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2548). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย.
- การปกครองกรม. (2543). *คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพมหานคร : อาสาวิชาการดินแดน.
- เกศินี พรหมตัน. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2525). *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2545). *การปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ*. วารสารราชบัณฑิตสถาน. 27. (2).342